

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

I. O. GALDEA. — Politică sentimentală.

CORNELIA TEODORESCU. — E-o zi de toamnă (poezie).

AL. G. DOINARU. — Călugărul Gherasim (nuvelă III).

I. C. LEANDRU. — Destăinuire (poezie).

I. SCURTU. — O publicație importantă despre comerțul românesc (dare de seamă).

C. F. — Torquato Tasso act. II Scena I.

MARK TWAIN. — Ceasornicul meu (trad. de Ivan Turbincă).

GH. D. MUGUR. — Stelele (trad. după A. Daudet).

I. SCURTU. — Revista generală Un răspus cerut de d. Em. Gârleanu.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

În țară . . . 20 bani

În străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

În țară . . . 10 lei

În străinătate , 12 ,

„MINERVA“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA
BUCUREȘTI. — Bd. Academiei, 3.

A apărut:

Constanța Pitorească

Cu împrejurimile ei

Călăuză descriptivă cu ilustrații

DE

IOAN ADAM

LEI: 2.—

BIBLIOTECA „MİNERVEI“ No. 1

Duduia Margareta

DE

MIHAIL SADOVEANU

Numărul 30 Bani.

Opere complete

VOLUMUL II

DE

AL. I. ODOBESCU

LEI: 1.50

De vânzare la toate librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCURHȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

POLITICA SENTIMENTALĂ

O săptămână de meetinguri la Dacia. Lume multă; discursuri, amenințări, entuziasm și moțiuni sentimentale. Și batalioane consemnate în Strada *Vienet*... și în căzărmi. Căci de cînd Strada Vămii a fost botezată Strada Vienei, a trecut un cîrd de vreme. Vre-o doi ani... Și lumea, care atunci aclamase cu căldură pe Doctorul Lueger, capitala Viena și Austria propriu zisă — acum s'a răzgîndit. Astfel că era cît pe aci să fie îndreptată în Strada Vienei spre a demonstra și, poate, a huidui pe acelaș Dr. Lueger, pe aceiași Vienă, aceiași Austrie propriu zisă. Radicală schimbare în concepțiunile politice. Ale mulțimii? Nu tocmai. O simplă schimbare de conducători. Atunci mulțimea fusese condusă de oameni cari vedeau lucrurile într'un fel; acum de oameni cari le văd cu desăvîrșire altfel. Ceea ce i-se spunea mulțimii atunci că este patriotism, azi se proclamă curată trădare.

Incontestabil că azi e oarecare fierbere de spirite, în țară. Sau cel puțin a fost timp de cîteva zile. Doar Austria anexă Bosnia și Herțegovina în mod definitiv, iar Bulgaria se proclamă, într'o bună dimineață, regat independent. Fapte pozitive. Deși se așteptau de zeci de ani, ele au iritat și au tulburat pe mulți. Și într'un sens anumit, cu drept cuvînt. Dar după ce chestiunea fu dezbătută, în o parte a presei romîne, cu competența obișnuită la noi în asemenea afaceri grave și complexe — «poporul capitalei» fu convocat în meetinguri spre a da *el* guvernului Romîniei și partidelor politice orientățiunea necesară în politica externă a țarei. Și le-a dat-o... Cred că astăzi sîntem pe deplin lămuriți. Regele Carol I și bărbați de Stat ca domni Sturdza, Carp ș. a. n'au vorbit. A vorbit decî capitala însași — după cîte se afirmă. Adică «capitala» a ascultat și a aplaudat pe «adevărații ei reprezentanți». Nu pe cei din fruntea guvernului, nici pe cei din fruntea opozițiunii, căci și unii și alții — așa ni se spune zilnic — ar fi cu toții niște «lași», niște «imbecili» și mai ales niște «vînduți» Nemților.

Care va să zică: ceea ce s'a vorbit și s'a anunțat la Dacia, pe o ploaie torențială de aplauze, ar fi să fie gîndirea și simțirea cea adevărată a poporului român?... Așa sa fie? Ar fi trist, nespus de trist. Ar fi o dovadă că România, Statul acesta tînăr, voinic și înțelept, considerat ca cel mai serios, ca cel mai de seamă dintre Statele de la Dunărea de jos și din Balcani, — ar fi căzut și el la nivelul politic al Serbiei, Greciei, al Muntenegrului, la politica retorică a celor cu înleznire la vorbă, dar fără multe scrupule de conștiință națională.

Politica regelui Romîniei și a tuturor, a absolut *tuturor* consilierilor săi de pînă astăzi, precum și a *tuturor* frunțașilor romîni de peste hotare — a fost declarată, la Dacia, o politică fundamental greșită, aproape chiar trădătoare de neam. Și astfel numeroșii oratorî ne-au indicat, nouă, tuturor Romînilor, singura politică cu adevărat națională. Iar aceasta, degajată de toate podoabele oratoriei, se rezumă în imperativul categoric: România nu mai trebuie să meargă cu Tripla-Alianță. Prea bine. Dar tot la Dacia ni s'a spus lămurit că *Rusia* e dușmana Statului Român; că *Bulgaria* devine o primejdie din ce în ce mai mare pentru România; că *Ungurii*, asuprind patru milioane de Romîni, trebuiesc combătuți cu energie. Prea bine. Și deci: diverșii oratorî cer, într'un singur glas, ca Romînia să se ridice, ca un singur om, mai ales contra... *Austriei* propriu zise!

Cît pentru «marile puteri» — nici de ele nu mai e nevoie să ținem seamă; căci laudele lor tot nu ne servesc la nimic, doar a ne topi orice energie națională. Se face o excepție cu Italia, sora noastră întru latinitate, și se cere ca România să se orienteze după ea. Aceasta însă, din nenorocire pentru moțiunea de la Dacia, formează ea însăși urgisita Tripla-Alianță — pe care Domniî oratorî au declarat-o nulă și neexistentă pentru Statul Român... Așa. Atît ca parte critică, negativă. Și acum partea pozitivă: dorința poporului român (de la Dacia) sună respicat și îndeșat: Romîniî să se alieze cu Sirbiî, cu Muntenegreniî, cu Greciî, cu Turciî — cu un cuvînt, cu națiunile balcanice — în contra Austriei. Prea bine. Dar și în contra Turciei... Căci, pe cît știm, Sirbiî, Greciî, Muntenegreniî au oarecarî aspirațiunii naționale tocmai în Macedonia. Iar Macedonia, pentru care ei se ceartă între sine și cu Bulgariî, este, pare-mi-se, tot în posesiunea Turciei?... Deci o alianță balcanică: România cu Sirbiî, cu Greciî și Muntenegreniî — contra Turciei; contra Bulgariei; contra Rusiei; contra Ungariei, contra Austriei; contra Triplei Alianțe; contra tuturor marilor puteri... și mai ales a logiceî celei mai elementare.

Iată, într'adevăr, o politică nouă, novissimă, — în occident și în

toată lumea politică. Veche însă și foarte populară la Belgrad, la Atena și Cetinie. Prințul George Karagheorghievici trebuie să fie mîndru: concepțiunea lui politică a fost, poate, respinsă la Petersburg. În schimb ea a fost primită cu entuziasm la București. Din fericire, numai la «Dacia.»

I. G. GALDEA.

E-O ZI DE TOAMNĂ...

E-o zi de toamnă, blîndă și senină
Și par'că toată firea se 'nșioară
Acuma, pentru cea din urmă oară
În calda 'mbrățișare de lumină.

Și liniștea se 'ntinde pîn'departe,
Căci vîntul a tăcut. El doarme poate
Pe-un așternut de frunze scuturate,
Visînd mereu ruini și zări deșarte...

Pășesc încet, ușor, — par'că mi-î teamă
Să nu strivesc o frunză pe cărare
Și din lumina albă, mie-mi pare
Că vin duioase mîngîțieri de mămă..

Acum cînd tace-a firii agonie
Și cînturile toate-s îngropate,
Se scutură atîta bunătate
Și-atîta milă 'n inima-mi pustie,

Că de-ai lăsa pustiut depărtării
Și-ai ști să plîngi nebușă-ți rătăcire,
Eu te-aș erta că sfînta mea iubire
Ai îngropat-o 'n negura uitării...

CORNELIA TEODORESCU.

CĂLUGĂRUL GHERASIM

— ISTORIE DIN VIAȚA CĂLUGĂREASCĂ —

VI.

Joii dimineța, Gherasim s'a sculat mai de vreme decît oricînd, și s'a îmbrăcat repede, însă cu mai multă îngrijire ca 'n alte dăți. Păcat că nu avea o oglindă,— ar fi putut, cel puțin, să-și pieptene în chip deosebit părul lung. Apoi a așteptat cu nerăbdare răsăritul soarelui. Se gîndea: «cîte ceasuri or fi acuma?» — Ei! *cîte ceasuri!* Doar el n'a măsurat vremea cu ceasul. A știut atîta socoteală: de dimineța și pînă seara era tocmai o zi; iar de seara și pînă dimineța era o noapte. La ce i-ar fi slujit măsurarea timpului cu ceasul sau cu minutele?... După ce s'a ridicat soarele ca de-o sulită pe cer, Gherasim și-a luat aghiazmatarul și epitrahirul, a încuiat chilia, și a pornit încet pe cărare, la vale. Alții se duc să facă aghiazmă pentru dragostea gologanilor, dar bietul Gherasim se ducea pentru altceva. Uite, vedeți, în sufletul acestui călugăr era un zbcucium fără început și fără sfîrșit. Nu putea să iee nici o hotărîre temeinică. Un gînd îl îndemna să se întoarcă înapoi, iar altul îl împingea să zboare. De care gînd să asculte? Care gînd avea mai multă putere de stăpînire asupra lui? Firește că acela care-î scobora pașii pe cărarea șerpuită. Vedeă el bine că nu se duce nici pentru dragostea gologanilor, nici pentru nevoia slujbei; dar unde se poate găsi tăria care să înfrîngă îndemnurile inimii și să oprească răzvrătirea singelui?

Trecu podul peste Trotuș și intră în tîrg. Ce zgomot! ce zgomot pentru o ureche deprinsă să asculte numai șoaptele frunzelor și adierile vînturilor de vară. De Crivăț nici nu-și mai amintește. *Catedrala* e cea mai înaltă biserică din tîrg. Lîngă catedrală șade domnul... a! nu e vorba despre *domnul*, — lîngă catedrală șade Madam Ionescu. Dar care este casa? Lîngă biserică sînt mai multe case. Să întrebe oare pe cineva? Parcă se sfa. Dar trebuie să întrebe, pentru ca să nu între cumva în vre-o casă străină. Iată un copil.

«Unde șade domnul Ionescu?

— Aici» răspunse copilul, arătînd cu mîna o casă frumușică, cu ceardac roșu dinnainte. Urcă cele patru scări și se opri în fața ușii. Se opri, — și începu să tremure, ca și cum i-ar fi fost frică de ceva. Numai bătăile inimii nu i s'au oprit, ci s'au mărit, și parcă au prins mai multă putere. Cînd s'a văzut în fața doamnei Ionescu, tot sîngele i s'a urcat în obrazi.

«Îmi pare bine că te-ai ținut de cuvânt».

Gherasim a zîmbit și n'a răspuns nimica.

«Poftim, părințele, aici».

Madam Ionescu trecu înnainte, în salon, și după dînsa veni călugărul. Își puse aghiaznatarul și epitrahirul pe masa din mijlocul salonului, apoi se așeză pe scaun. Spuse :

«Trebue un castron cu apă curată și cite-va fire de busuioc».

— Da, da, mai pe urmă. Te grăbești?

— Nu.

— Atunci, poftim stai.

Gherasim își veni puțin în fire, și privea portretele de pe pereți. Madam Ionescu aduse repede dulceață de cireșe negre amare și două pahare de apă.

«Parcă sîntem în mijlocul verii, părinte.

— Da, e foarte cald.

— Ce-ați mai făcut, părinte, după-ce am plecat noi?

— Ce să fac? N'am făcut nimic. De !... Cum e slujba noastră... Dar dumneavoastră?

— Noi? Cu grijile casei.»

Madam Ionescu se apropie cu scaunul de Gherasim. Ce femei! Ii jucau ochii în cap, și-și frămînta cînd buza de jos, cînd buza de sus, între dinții albi ca mîrgărintarele. Nu avea nici un astîmpăr pe scaun: cînd se sucea într'o parte, cînd în alta, cînd se pleca înainte, cînd se rezăma cu spatele pe scaun, — ca un copil neastîmpărat. Incepu să graiască :

«Ce idei ai despre viață, părinte?»

Gherasim își deschise ochii mai tare, căută să priceapă înțelesul acestor vorbe, dar nu răspunse nimic.

«Ei, n'ai nici o idee?

— Ba... da! răspunse Gherasim după un moment de gîndire; eū zic că viața e bună, pentru-că ne-a dat-o Dumnezeu.

— Numai pentru atîta?

— Și... pentrucă... putem să aducem laude celui care ne-a dat-o.

— Numai atîta?

— Numai.

— Viața e o fericire pentru noi?

— Este, se înțelege. Dumitale nu-ți pare bine că trăești?

— Da. Dar sfinției-tale?

— Mie?

Gherasim își schimbă privirile în altă parte, ridicîndu-și puțin sprîncenele, păru că se gîndește o clipă, oftă, apoi răspunse:

«Și mie îmi pare bine că trăiesc; însă sînt prea singur în lumea asta; n'am nici-o rudă.

— Dar prietenî ai?

— Nici prietenî.

— Atunci e greu, spuse Madam Ionescu;— greu dacă n'ai prietenî!..»

Gazda se sculă de pe scaun, eși din salon, și veni după cîte-va momente cu două cești de cafea.

«Si așa, părinte, n'ai nici rude, nici prietenî. Greu lucru!

— N'am».

Gherasim oftă iar. Madam Ionescu și-a apropiat de-al binelea scaunul ei de scaunul călugărului. Băură liniștiți cafeaua.

«Nu aduceți apă și busuioc pentru aghiazmă?

— Acuma vrei? Te grăbești? Mai ai treabă prin tîrg?

— Nu.

— Atunci... să mai vorbim. *Par exemplū*: ce idei ai sfinția ta despre femeî?

Gherasim o privi drept în ochi, apoi își întoarse privirile spre un tablou frumos din perete, un nud de femeie, și răspunse:

«Femeia este... femeia... ce să spun? Noi călugării n'avem voie să ne gîndim la femeî.

— Bine, știu asta, dar ce fel de idei ai sfinția-ta despre femeî, în general.

— Zic... parcă eu știu ce să zic! Femeile sînt... niște creaturi ale lui Dumnezeu, pentru ajutorul bărbaților, izvorite din coasta lui Adam.»

În timpul acesta, Madam Ionescu, care își lipise scaunul de Gherasim, puse mîna pe umărul călugărului, se aplecă cu capul ca să se uite drept în ochii lui, îi prindea cîte-odată mîna puternică în mînele ei subțiri și albe, tremura, își mușca buzele, nu mai avea nici un as-tîmpăr pe scaun.

Gherasim acum era rece, acuma cald; cînd galben, cînd roș; cînd liniștit, cînd turburat. Inima lui parcă se micșora cîteodată, parcă creștea uneori. Și gîndurile se zbuciumau în capul lui, alergau înapoi și încolo, fără ogoire. Tîmplele îi vîjiau.

«Nu aduceți apă și busuioc pentru aghiazmă?

— Ei, iar vorba asta! Te grăbești?

— Da... nu, nu mă grăbesc.

— Numai atîtea idei ai despre femeî?

— Mai am. Femeile sînt fericite că pot să se mărite; au voe adică.

Dar noi bărbații...

— Da, dumneavoastră, bărbații, aveți voe ca și femeile.

— Însă călugării...

— N'au voe, știu; dar nici ei nu prea țin regulele lor. Înțelegi?

— Da. Nu țin... dar trebuie să le ție.

— Și atunci cînd le calcă?

— Fac păcat, răspunse Gherasim, întărit de puterea credinții.

— Dar cel mai mare păcat fac atunci cînd calcă legile naturii, legi cari nu se pot schimba. Tot omul tînăr trebuie să iubească.

Gherasim își făcu cruce. Fusesse vorba despre *iubire*, și el nu putea îngădui să se vorbească despre așa ceva fără să nu se simtă cuprins de fiorii evlaviei calde.

«Nu aduceți apă și busuioc penra aghiazmă?

— Ba, da. Mă duc s'aduc.»

Madam Ionescu eși. Ce prost, ce prost călugăr, se gîndea. Iar Gherasim: ce femei! ce femei frumoasă și cit de dulce vorbește. Nu putea să se plîngă că e călugăr, căci ar fi făcut un păcat, dar nici bine nu-i era în rasa călugărească. Madam Ionescu se întoarse c'un castroș de apă și cu firele de busuioc. Cu glasul tremurător, Gherasim săvîrși sfîntirea apei. Apoi stropi prin toate odăile cu aghiazmă.

Se pregăti să plece; își înfășură aghiazmatarul în epitrahir.

«Nu mai stai, părinte? Ha? Nu-mi spuî ce idei mai ai despre femei, afară de acelea pe cari le-am auzit?

— Am idei foarte bune. Femeile sînt ale oamenilor. Noi călugării sîntem ai lui Hristos.

— Nu-ți pare rău după tinereță, părinte?»

Madam Ionescu îl privi drept în ochi, cum sta în fața lui.

— Tacî?

— Nu tac...

— Atunci spune ce ai de spus.

— Ce să-ți spun?

— Nu iubești pe nimeni?

— Pe Dumnezeu.

— Și o femeie n'ai putea iubi?

— Păcat mare, Madam Ionescu, noi n'avem voe să iubim femeile. Știi?... Noi...

— Bine, n'aveți voe, dar cum vă puteți stăpîni inima?»

Gherasim plecă ochii în jos, și nu răspunse nimic. La urma urmei, ce putea răspunde? Își putea el ori ba stăpîni inima? Vedeți, tocmai lucrul acesta nu-l știa.

«Mă duc, Madam Ionescu.

— Nu mai stai? Mai este un ceas și jumătate pînă va veni bărbatu-meu. Zău, stai, mai stai un ceas.

— Să mă ierți, dar trebuie să plec. Mă așteaptă părintele Meletie».

Gherasim se sculă și voi să plece. Madam Ionescu îi întinse doi franci, pentru serviciul bisericesc.

«Nu, mulțămesc, nu iați bani pentru agheazmă.

— De ce?

— Nu iați».

Plecă. Cînd s'a văzut în stradă, îi părea bine. Acolo, în casă, zbulciumul sufletului era să-i spargă pieptul. Aici, în aerul liber, poate respira mai ușor, și el însuși se simte mai în largul lui. Ce vreți! Madam Ionescu ședea așa de aproape de scaunul lui, în cît se sfia să ofteze mai din adînc. Și apoi, femeia asta căuta mereu să-l încurce în vorbe de lume. I-a părut bine cînd a eșit afară, pentru că a putut răsufila în tihnă; dar nu-i venea să-și grăbească pasul, căci se depărta prea repede de casa ceia cu ceardacul roș, în care stă femeia cu ochii mari și plini de săgeți, femeia pătimașă care-l strîngea de mîna, și care-și mușca, cu înțeleș deosebit, buzele roșii.

Trecu podul peste Trotuș, și începu să se urce pe cărare, cu greutate. Parcă s'a făcut mai drept muntele. Și ce bine e să-și petreacă cineva viața în mijlocul tîrgului!

A intrat în chilie, și-a desfăcut aghiazmatarul din epitrahir, și a pus pe fie-care la locul lui. Sosise vremea prînzului. Gherasim parcă mîncase atunci. Se așeză pe scaun, își puse coatele pe masă și capul între palme, și privea crucea catedralei din mijlocul tîrgului. Casa doamnei Ionescu nu se vedea de aici.

Bătăile repezi ale inimii se liniștiră. O jalea tainică îi prinsese sufletul în mrejele ei. Domol, lacrimile se rostogoleau pe obrazii încălziți.

(Sfîrșitul în numărul viitor).

AL. GH. DOINARU.

DESTĂINUIRE

*Cînd soarele cu cea din urmă rază
 Mai săruta la despărțire-o floare,
 Pe urmă-î cînd prin crengi 'nmugurite
 Se tînguia pe înopțate-o boare
 Și cînd tăcut treceam pe drumul mare
 Și pe ferești nu-ți atîrnau perdele,
 Ci singură ca un amurg de vară
 Mă fulgerai cu negru-ți ochi din ele,
 Atunci în suflet mi s'a prins o floare,
 Iubirca mea, — brîndușă 'mbujorată,
 Ce de supt nea în zorii primăverii
 Ca 'ntîiul sol petalele-și arată. —*

Cu doruri mari am aşternut-o bine,
 Ca boarea, cît de lină, să n'o 'ndouie;
 Din ochii tăi îi dau lumină zilnic
 Şi tot din ei doriţi stropi de ploaie...
 Ea creşte-aşa din zi în zi mai mare,
 Din zi în zi-i mai deasă la petale;
 Azi sufletul meu dornic mai n'o 'ncape
 Cu frunzele şi ramurile sale...
 Cîţi n'or fi vrînd s'o zmulgă, s'o strivească
 C'o mîină rea odorul scump de floare,
 Şi 'n locul ei în sufletele noastre
 Dureri şi deznădejdi să ne coboare.
 Să rîdem noi — dar floarea să ne crească,
 Să prin'adînc în suflet rădăcină;
 Şi cînd vom şti, că vîfor cît de groaznic
 Nu-i va 'ndoi vînjoasa ei trupină,
 Atunci, cuminţi, noi inimile noastre
 Supt frunza deas'a florii celei sfinte
 Le-am dezmierda, pe cînd rău voitorii
 Se vor topi în urma lor fierbinte.

I. C. LEANDRU.

O PUBLICAŢIE IMPORTANTĂ DESPRE TRECUTUL COMERŢULUI ROMÎNESC

«Din istoria comerţului la Romîni, mai ales Băcănia. Publicaţiune de documente inedite (1593—1855). Cu 17 portrete, 6 tablouri şi 20 fotografii facsimile de documente şi subscrieri». De d. D. Z. Furnică, comerciant, membru al Camerei de Comerţ din Bucureşti.

Istoricii culturii romîneşti, profesorii şcoalelor de comerţ, scriitorii cari s'ar încerca să învie în romane viaţa noastră din trecut, în sfîrşit ori-ce Romîn cult care are un interes pentru faptele vrednicilor noştri strămoşi, se vor bucura şi vor folosi citind opera preţioasă a d-lui D. Z. Furnică, unul din membrii de frunte ai negustorimei bucureştene. Ea pune la îndemîna cetitorilor o informaţie extra-ordinar de bogată asupra comerţului romînesc din cele mai vechi timpuri pînă la jumătatea veacului trecut şi cuprinde un material de rară valoare pentru istoricul cultural care se va ocupa în special cu această ramură de activitate a Romînilor.

Intr'o frumoasă închinare către Camera de comerţ din Bucureşti, printre conducătorii căreia se află însuşi, autorul mărturiseşte, limpede şi mişcător, intenţiunile nobile care l-au călăuzit în pregătirea operei sale, alcătuită cu mare rîvnă, cu pricepere deosebită, cu jertfe băneşti grele, fă-

cute cu toată inima, dintr'o puternică dragoste către breasla sa. «Ca albina sîrguitoare care culege din flori suc dulc al mierii, am adunat din documentele ce mi-am putut procura, din amintiri și din spusele celor cari au apucat și cunosc vremurile trecutului recent al vieții noastre comerciale, numele și o parte din faptele celor cari au pus temelie comerțului român», — astfel se exprimă, într'un stil plin de căldură, autorul. «Oștean — zice d-sa cu modestie — al armatei care exercită comerțul, acest instrument puternic de civilizațiune, prin legăturile ce le stabilește cu lumea întreagă, sînt pătruns de respect pentru cei cari au făcut începutul greū, și cu simpatie și admirațiune mă gîndesc la lupta lor chibzuită și energetică de întemeietori».

Intr'o erudită introducere de aproape 40 pagini, foarte instructivă, întemeiată pe izvoare de prima mînă și pe numeroase publicațiuni istorice din cele mai moderne și din cele mai bune ale noastre, precum sînt operele d-lui N. Iorga, autorul face un scurt istoric al fazelor prin care a trecut comerțul nostru în cursul veacurilor, cu unele amănunte de viață culturală și socială prea interesante.

Patru sute de pagini cuprind comoara de documente inedite, care ne dau icoane vii despre oamenii, faptele și legăturile comerțului nostru istoric; toate aceste documente sînt descifrate, transcrise și publicate, cu îngrijirea specialistului încercat, din partea d-lui Iuliu Tuducescu, bine cunoscutul nostru paleograf, căruia d. Furnică avu fericita idee să se adreseze. Restul operei e consacrat indicării cuprinsului documentelor, apoi informațiilor biografice și genealogice, explicării planșelor și unui indice general conștiincios. Trebuie pomenit și faptul că planșele sînt alese cu mult gust și executate în condiții tehnice splendide, datorite jertfelor bănești însemnate ale autorului.

Cu asemenea însușiri vrednice de laudă, opera d-lui Furnică îndreptățește pe deplin dorința d-sale — și a noastră — «ca publicațiunea de față să servească de îndemn pentru marea publicațiune de documente comerciale, pe care o instituțiune oare-care va trebui să o facă neîntîrziat, dispunînd astăzi de un imens material istoric și de forțe științifice și materiale suficiente.»

Cîteva spicuirî din opera d-lui Furnică, vor convinge pe orî-cine despre însemnătatea și felurimea interesului pe care-l prezintă documentele strînse de d-sa. Astfel, într'un document de prin anii 1777—1782, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Gavril Calimach, osîndește luxul îmbrăcămînții boierilor, recomandîndu-le cu argumente etice îmbelșugate și atîngătoare: «smerita îmbrăcăminte și buna cumpănire» care «îaste cel întiū temeiū și întărire și a tuturor pază de lipsă celor trebuincioasă, de datorii, de sărăcii, deznădăjduire, și de alte multe necuvioase și vătămătoare pricinî». Cu data «1778, Ghenarie 15, Rimnic», Antonie Nicolantin cere Nașului său, marelui negustor Hagi Constantin Pop din Sibiu (a căruia arhivă s'a păstrat și este utilizată aici) să-î trimită postav, curele

de sabie, vin, ciară, «pere frumoase, pe ales, și 20 sticle de Frontiniac bun și nițcarva pișcoturi sau pesmeț de Brașov», ca să le cinstească într'un loc, pentru-că «ușile boiarilor prea bine știți cum să deșchid». Acelaș scrie cu data de 1778, Aprilie 2. din București, că «au făcut Dumnezeu milă de am ieșit cu Argeșanu (egumenul dela mănăstirea Argeșului) înaintea lui Vodă, de ne-am judecat»; se plînge apoi că «și înaintea lui Vodă destul au stătut Mitropolitul cu Episcopii și cu veliții boieri, cînd unul, cînd altul, să mă îngroape, dar Dumnezeu n-au vrut, ci au rămas Argeșanul de astă dată cu opinca în obraz», și că, întîrziind pronunțarea definitivă a judecății din pricina postului, — «geaba m-am ostenit cu plocoanele ce le-am făcut». Cu data de 1778, Iunie, București, un altul, Ion Nicolau, se plînge către «cinstitul său mai mare patron» de boierii cari pîrtinesc la judecată pe un «impelițat» cu care se judecă înaintea lui Vodă și că este «purat de la Pilat la Ponți și pe unde va boierii, căuțînd ca să mă surpe pe mine, de mi s'a urît viața ce-mi trage sufletul cu dînșii și cu năpăstile lor fără de lege, de m-am și bolnăvit de necaz și de inimă rea... și casa mi-se prăpădește cu totul, numai Dumnezeu să-și facă milă cu mine». Negustorul Nicolică Iosipali scrie lui Hagi Constantin Pop (1778, Dec.) că «basmalele le-am dat la dumnealui Stolnicul și li-au priimit, fiindcă mi-le poruncise, dar nu-î sînt de treabă, că dumnealui cerea să fie de șters la nas și faine». Printr'un document din 1793, Aug., Alexandru Moruz Voevod poruncește boierilor Epitropi deobște să cerceteze dacă se vinde «cu preț cuviincios» mierea, cașcavalul de munte și de cîmp și brînză de burdușe de către breasla băcanilor din București. În 1798, Ian. 15, Hagi C. Pop e vestit din București că «astăzi sosește în Văcărești noul Dorn și cu el noui năcazuri». Într'alt document (1800), un negustor german spune că a dat lămuriri Domnului țării pentru cultivarea porumbului. La 1807, Ian. 24, o scrisoare din Cîineni conține comanda la Sibiū a «două mi de puști cu spanganeturi, fiind din porunca Măriei Sale lui Vodă la trebuința oștirii noui ce se strînge în țară». Acelaș negustor cere într'alt document, tot de la Hagi C. Pop din Sibiū, să-î trimită «romenială de obraz, pomadă, săpun, o sticlă apă de Franța de obraz, pituști și covrigi de cei cu sare deasupra» și un Cătașier românesc «de la tipografia lui Pătru Bart», iar într'alt loc povestește că a văzut «niște oameni la cap Turci și la picioare Bosniaci». Cu data 1807, Dec. 23, Barbu Știrbei roagă pe Hagi C. Pop să-î aboneze «gazeturi pe un an» și să le adreseze la Brașov, de unde le va lua de la poștă. Într'o scrisoare a unui von Hakenau, în nemțește, către acelaș negustor, datată 1825, se cere un exemplar din cartea francesă a lui Tomas de Kempis pentru o călugăriță — «Kalogritza», scrie Neamțul — din Țigănești, bună cunoscătoare a limbei francese. Acelaș German, îi scrie prietenului său Hagi C. Pop, cu data de 1825, Nov. 11, din București, despre Teatru și despre o domnișoară Winter care atrage simpatia coconașilor, mai ales Costache Ghica îi face multă curte.

Astfel de amănunte — și sînt multe ca acestea — fac și foarte plăcută răsfoirea operei d-lui D. Z. Furnică, pe care-l felicităm încă odată pentru vrednicia d-sale, dovedită și pe tărîmul literelor. Fie ca să aibă imitatori pricepuți.

I. SCURTU.

TORQUATO TASSO

— DE GOETHE —

ACTUL II, SCENA V.

Alfons Antonio.

- ANTONIO. Dar unde merge și cu ce culori
Își zugrăvește omul ăsta soarta ?
Vai, știu că tinerețea mărginită
Se crede fără seamăn și aleasă
Și ori și ce ea singură 'și permite.
E tînăr — și a-i da pedeaps' acum
Înseamnă mai tîrziu să-ți mulțamească.
- ALFONS. Pedeapsa lui e poate prea severă...
- ANTONIO. De vrei să fii cu el îndurător,
Redă-î atunci dorita libertate
Și cearta noastră *spada* s'o sfirșească !
- ALFONS. Doresc și eu, de nu se poate alt-fel.
Dar spune-mi, dragă, cum l-ai miniat ?
- ANTONIO. Eū n'aș putea să-ți spun cum s'a 'ntîmplat.
Mai știu și eu : ca *om* l'oiu fi rănit —
Ca *nobil* însă nu-l jigniî de fel.
Și chiar cînd el era în culmea furiei,
Eū n'am scăpat o singură insultă.
- ALFONS. Așa gîndiam și eu, și îndoieala-mî
Vorbirea ta acuma o 'ntărește.
Cînd doi se ceartă, cel mai înțelept
Îți pare 'ntîiu că-i cel mai vinovat.
Mai bine-aî fi făcut să nu te cerți
Cu el. Mai este încă timp destul.
Nimic la luptă-aicî nu vă silește.
Cît timp rămîne pacea-aicî, doresc
S'o am în casa mea ; te rog din nou,
S'aducî curata pace, că-i ușor.
Prin vorba ei plăcută Leonora
Îl poate liniști. Te du apoi
Și dă-î curînd întreaga libertate
Din partea mea și 'ncrederea cîștigă-î

Prin vorbe dulci și blinde și curate.
 Sfirșește-acest conflict imediat.
 Ca frate și părinte-I vei vorbi.
 Nainte de-a pleca, să fie pace.
 Și dacă vrei, tu poți să faci ori-ce.
 Vom sta mai bine-un ceas mai mult aici
 Și doamnele în urmă vor sfirși
 Ce tu vei fi 'nceput, și, la întors,
 Și cea din urmă tristă amintire
 Va fi de ele ștearsă. Mi se pare,
 Că nu dorești să-ți ieși din ce-i al tău !
 Abia sfirșiși un lucru și, întors,
 Tu alt-ceva de lucru ți-ai găsit —
 Și iar va fi de partea ta izbînda !

ANTONIO. O prințul meu, în vorba ta greșala
 Mi-o văd acuma clar ca 'ntr'o oglindă.
 Ascultți cu drag pe-acel stăpîn ce știe,
 Cînd dă porunci, supuși să-i convingă.

ACTUL III, SCENA I.

Princesa (singură).

PRINCESA. Dar unde se oprește Leonora?...
 Din ce în ce mă simt mai îngrijată.
 Eū nu știu bine ce s'a petrecut
 Și cine-i vinovat din amîndoi.
 O de-ar veni ! Cu frate-meu și—Antonio
 Eū nu vreaū să vorbesc mai înainte
 De-a ști anume ce măsuri s'aū luat
 Și ce-ar putea apoi să se întimple...

Tradusă de C. F.

MARK TWAIN

CEASORNICUL MEU

— ISTORIOARĂ INSTRUCTIVĂ —

Ceasornicul meu, nou și frumos, a mers optsprezece luni, fără să apuce înainte sau să rămie înapoi, fără să i se strice vre-o dată mecanismul, măcar cîtuși de puțin, sau să stea pe loc. De aceia îmi era așa de drag ceasornicul meu, în cit nu mă puteam despărți de el, și ajunsei să cred, la urma urmei, că mașinăriile și roțițele dintr'insul sint nemuritoare. Dar într'o zi l-am scăpat jos. Mă supărai foarte mult, pentru că prevedeam o mare nenoc-

rocire. Incetul cu incetul, însă, începu să mă înveslesc și dădui dracului presimțirile mele afurisite. Dar, pentru ca să mă încredințez de (limonadă) al binelea și să fiu sigur că ceasornicul meu n'a pățit nici o nenorocire, m'am dus la cel mai bun ceasornicar din oraș, să mi-l îndrepte. Ceasornicarul îmi luă ceasul din mână, îl cercetă cu luare aminte, apoi îmi spuse:

«Ceasul este cu patru minute înapoi. Regulatorul trebuie împins înainte».

Încercai să-l împiedic, să-l fac să înțeleagă că ceasul merge foarte bine,—dar de geaba! Toate eforturile omenești n'ar fi putut împiedica pe ceasornicar să nu-mi spuie că ceasul merge cu patru minute întârziere,—și regulatorul trebuia împins puțin înainte.

Și astfel, pe cînd mă învîrteam cu groază împrejurul ceasornicarului, rugîndul să mi lase ceasul în pace,—el, cu sînge rece și liniștit, săvîrși actul infam. Ceasul meu, se înțelege, începu să meargă înainte. Și în fiecare zi începu, bine înțeles, să înainteze așa de mult, în cît după o săptămîină, se îmbolnăvi de friguri grozave, și pulsul ajunsese să i se bată de o sută cincizeci de ori pe minută. După două luni, lăsă cu mult îndărăt toate ceasornicurile orașului și întrecu calendarul cu vre-o treisprezece zile. Încă nu căzură frunzele de toamnă și ceasul ajunsese pe la mijlocul lui Noembrie, cînd de obicei fulgiile de omăt încep să cadă și să se joace prin aer. Plăteam tot deasuna chiria înainte, datoriiile, în sfîrșit, tot ce aveam de plătit. O! ajunseseam într'o situație îngrozitoare.

A trebuit să mă duc iar la un ceasornicar, să-mi reglez ceasul din nou. Ceasornicarul m'a întrebat dacă l-am mai reparat vre-odată. I-am spus că pînă azi nu l-am reparat, fiindcă n'am avut nici o nevoie să-l repar. Mă privi cu oarecare răutate, apoi deschise ceasul, își așeză o lunetă mică în ochi, și privi mașinăriile. Îmi spuse:

«Ceasul trebuie numai de cît curățit și uns. După asta, îl voi regula. Să veniți peste 8 zile».

După ce l-a curățit, l-a uns și l-a regulat, ceasul meu începu să meargă foarte încet, ca un ceas de părete, sau, mai bine zis, ca un clopot care sună la intervale lungi și regulate... Începu să pierd trenurile, și eram în întârziere totdeauna cu plata datoriilor. Ceasornicul meu îmi dădea cu plăcere cite două trei zile de păsuală, așa că pierdeam totdeauna zilele de scadență și polițele mele erau veșnic protestate. Treptat-treptat mă întorceam la ziua de erî, la ziua de alaltăeri, și tot așa mai departe, pînă cînd am ajuns să trăiesc cu citeva săptămîni înapoi de lumea ceialaltă, care se îndepărtă mereu, pînă ce am ajuns să n'o mai pot vedea. Parcă simții cum se năștea în inima mea un fel de simpatie pentru mumia din muzeu, și cum îmi creștea în suflet dorința de a vorbi cu dînsa ceva despre cele din urmă întîmplări din lume. Mă dusei din nou la un ceasornicar.

Individul desfăcu ceasornicul supt ochii mei și-mi spuse cu îngîmfare, ca un bun cunoscător, că cilindrul este «dilatat». Apoi îmi făgădui că peste trei zile ceasornicul va fi reparat complet, așa cum vreau.

După această reparație, în medie, ceasul merse bine, dar trebuie să spun, că tot nu ajunsesem la un rezultat bun. De dimineață și pînă la amiază sfărîia, lătra, țipa, necheza, gîfîia și sufla cu atîta putere, în cît îmi turbura toate gîndurile mele,—și-mi închipui că'n toată țara nu s'ar fi găsit un al doilea ceas care să meargă așa de repede ca el. După amiază, însă, începea să meargă încet, se juca, își pierdea vremea degeaba, pînă cînd ceasurile cari odinioară rămăseseră îndărăt,—îl întreceau. Astfel, cînd se implinea douăzeci și patru de ore, cu cît mergea înainte și cu cît rămănea în urmă, ceasul meu îmi arăta aproape punctual timpul adevărat. Dar a merge jumătate de zi înainte, și jumătate înapoi, deși după douăzeci și patru de ore minutarul arăta ceasul exact, e numai o virtute sfîrtecă pentru un ceasor-

nic; și de aceia m'am hotărît să-l duc din nou la un ceasornicar. Îmi spuse că e stricată axa. I-am răspuns: îmi pare bine că e numai atâta, și nu e ceva mai serios. Vă spun însă drept că n'aveam ideie ce este o axă, dar față de un străin nu m'am lăsat să-i par un prost. Îmi drese axa, dar ceia ce ciștiga ceasul pe de-o parte, pierdea pe de alta. Pleca un moment, apoi se opre a, fără nici o grijă și fără nici o regulă în mișcări. Și de câte ori pornea, făcea o mișcare întocmai ca o armă care zmuncește. Cit-va timp mi-am umplut buzunarul cu vată, ca să nu aibă loc unde să se miște, dar însfirșit a trebuit să mă duc din nou la un alt ceasornicar. Acesta îl desfăcu, de altfel, ca și ceilalți, privi cu lupa mașinăriile, apoi îmi spuse: «trebuie să îndreptăm regulatorul». Puse regulatorul la loc și curăți complect ceasornicul. În sfirșit, ceasul a început să meargă foarte bine, — atîta numai că la fiecare zece minute, minutarele se încrucișau ca niște foarfece, și își arătau dorința de a călători împreună. Cel mai mare filosof din lume ar fi fost incapabil să știe câte ceasuri sînt, când s'ar fi uitat pe ceasornicul meu. Și din nou a trebuit să-mi dau ceasul la reparat.

De data aceasta, vinovată era sticla care împiedica mersul minutarelor — și cu acest prilej, ceasornicarul îmi mai spuse că o bună parte din mașinării trebuiesc reparate. El a făcut tot ce a putut, și ceasornicul meu începu să meargă minunat, afară numai că, după ce mergea o jumătate de zi bine, începea după amiază să i se miște roțițele dinăuntru și să bizie ca o albină, iar minutarele începeau să se învîrtească așa de repede încât abea-abea puteam să le mai văd pe cadranul alb. În trei sau patru minute, ceasornicul meu sfirșia de un blat cele 24 de ceasuri.

Cu inima mihnită, m'am dus din nou la un ceasornicar și priveam cu mare atenție cum desfăcea toate șuruburile. Voiam să mă interesez de aproape pentru că chestiunea devenia prea importantă. Cînd l-am cumpărat, am dat pe dînsul 200 de dolari; acum, după atîtea și atîtea reparații, mă costa două sau trei mii. Dar pe cînd observam cu atenție, bag de seamă că ceasornicarul eră o veche cunoștință a mea, unul din acei potlogari cu cari am avut de-aface, și căre mai degrabă poate să dreagă o mașină de aburi dela vre-un vapor scos din uz, decît să dreagă un ceasornic.

Potlogarul cercetă toate părțile ceasornicului cu mare grijă, ca și ceilalți, apoi îmi spuse cu multă siguranță:

«Are viteza prea mare, trebuie să lăsați deschisă supapa de siguranță».

Drept orice răspuns îi dădui o lovitură puternică în cap. Bietul om muri și a trebuit să-l îngrop pe cheltuiala mea.

— Răposatul meu moș William. — Dumnezeu să-l ierte! —, avea obiceiul să spună în totdeauna că un cal este un cal bun, pînă în ziua care a murit, — și un ceasornic bun este bun pînă în ziua cînd l-ai dat pe mina ceasornicarilor. Și întotdeauna se întreba cu mirare: ce ar face oare spoitorii, armurierii, cirpaci, mecanicii, ferarii, dacă nu le-ar merge afacerile? Dar nimeni nu i-a putut răspunde la această întrebare.

IVAN TURBINCĂ.

STELELE ¹⁾

POVESTITĂ DE UN PĂSTOR PROVANȚAL

Cînd păzeam turmele pe Luberon, rămîneau săptămîni întregi fără să văd suflet de om, singur la pășune, cu cîinele meu Labri și cu oițele mele.

¹⁾ Din «Scrisori din Moara mea» de Alphonse Daudet.

Din cînd în cînd doar măi trecea pe acolo după burueni de leac, eremitul din Mont-de-l'Ure, iar uneori cite un cărbunar din Piemont dar aceștia erau oameni simpli, tăcuți din pricina singurătății, cari pierduseră gustul de a vorbi și cari nu măi știaū nimic de ceia ce se petrecea jos, prin sate și prin tîrguri. De aceia creștea inima în mine, cînd după fite-ce cincisprezece zile, auzeam pe poteca muntelui talanga catîrului dela ferma noastră, urcînd cu merinde și măi ales cînd zăream puțin cite puțin deasupra coastei capul dezghiețat al micului *Miarró* (argat la fermă) sau căița roșie a babei Krade. Îi puneam să-mi povestească cite alea dela țară, ba cumetrii, ba nunți, dar ceiace mă frămînta măi mult în inimă era să știu ce face fica stăpînilor mei, domnița Ștefaneta, fata cea măi frumoasă la zece poște prin prejur. Fără să le dau ceva de bănuială, îi iscodeam să aflu dacă se duce des pe la petreceri ori pe la șezători, dacă-i vin cumva flăcăi în peșit, iar celora cari m'or întreba la ce-mi foloseau toate astea, mie un biet păstor, le-oî spune că aveam douăzeci de ani și că Ștefaneta era tot ce văzusem măi frumos în viața mea.

Intr'o Duminică însă, cum îmi așteptam musafirii, se 'ntîmplă să nu sosească, pe munte, decît tîrziu de tot. De dimineață ce mi-am zis: «Aū întîrziat se vede din pricina leturghiei» apoi către nămiezi se stîrni o furtună — mînia lui Dumnezeu — și atunci mă gîndii că asinul n'a putut să meargă din pricina drumului rău. Pe la toacă, cerul se limpezi, munții sticleau și prin zvonul frunzelor cari picuraū și al pîraielor unflate, auzii talanga catîrului, tot așa de veselă și de îmbietoare ca chemarea clopotelor din turnuri în ziua de Paști. De astă dată nu era micul *Miarró*, nici mătușa Norade, care urca cu el pe munte; era... ian ghiciți, cine? Domnița noastră mîndră, domnița noastră în flință, între coșurile de răchită, îmbujorată de aerul munților și de răcoarea adusă de furtună.

Argatul se îmbolnăvise, mătușa Norade plecase și ea de vacanță la copiii săi. Domnița Ștefaneta îmi spuse astea coborînd de pe catir și tot așa îmi povesti ea cum a întîrziat, rătăcind pe drum; dar era așa de mîndru gătită, cu panglici, cu florî, cu dantele, că zău... ai fi crezut măi degrabă c'a întîrziat la danț, decît că și-a căutat drumul prin întunecimea codrului. O, frumoasă fată! Nu mă săturam, cu ochii la ea. Niciodată n'o văzusem așa de aproape. Iarna uneori, cînd turmele coboraū de vale și veneam la fermă, seara la cină, ea străbătea odaia, ca o zină fugară din povești, fără să vorbească ceva cu argații, totdeauna gătită și cam mîndră... Și acum o aveam înaintea mea și numai pentru mine; apoi să nu-ți pierzi capul?

După ce scoase toate de-ale mîncării din coș, Ștefaneta începu să-și

plimbe ochii de colo pînă colo. Își ridică fusta cea frumoasă de Duminecă să nu se murdărească și intră în țarc să-mi vadă colțișorul meu de odihnă, ieslele cu paie, pielea de berbec pe care mă culcam, vechia mea manta agățată în perete, toiagul, pușca cu cremene. Asta o vrăjia.

— Și zi, aici trăești tu? Fie, că mult trebuie să ți se urască stînd așa singur. Ce faci?.. La ce te gîndești?..

Mi-ardea inima să-î spun: «La dumneata stăpînă» și zău, n'aș fi mințit, dar eram așa de turburat, că numai putei să biiguî o vorbă. Cred că băgă de seamă asta, că doar de-aceia mă năcăjia răutăcioasa:

— Dar bine păstorule, drăguța ta nu urcă așa cîte odată să te vadă?.. Nici vorbă, trebuie să fie capra de aur sau nimfa Esterela, care tăește în vîrfurile munților...

Cum vorbea așa să jurî că ea e nimfa munților cu zîmbetul ei frumos, cu capul întors și mai ales cu graba aceia de a pleca, care făcea din ea o arătare.

— Ei... te las cu bine, păstorule.

— Sluga dumitale, stăpînă.

Și plecă frumoasa, către casă, cu coșurile goale.

Cînd se pierdu pe poteca rîpei, mi se păru că pietrele care se rostogoliau supt copitele catîrului, îmi cădeau pe inimă, una după alta. Le auzii mult timp; și pînă la asfințitul soarelui rămăseî ca de piatră, adormit par'că, de teamă să nu-mi zboare visul.

Spre seară, cum începu să se albăstrească văile și oile să se strîngă, behînd una la alta, ca să intre în strungă, auzii pe cine-va că mă strigă pe rîpă și văzuî pe domnița Ștefaneta, dar nu rizătoare ca adineaori, ci tremurînd de frig, de spaimă și de udătură. Se vede că jos la poalele rîpei, găsise pîrîiașul Sorgue umflat de ploaie și nu-l putea să-l treacă de teamă să nu se înece. Acum nu se mai gîndi să se întoarcă la fermă, pentru că n'ar fi știut să găsească singură drumul cel mai scurt și de... eu nu puteam să-mi las turma. Cînd se gîndea să petreacă noaptea pe munte, tremura numai de neliniștea celor de acasă. De astfel, eu o încredințaî că n'are să î se întîmple nimic.

— În Iulie, nopțile sunt scurte, stăpînă.. Noaptea aceasta nu-î decît o clipă rea. Socotește-o așa, domnițo.

Și făcuî un foc mare ca să-și usuce piciorușele și rochia udă de apa gîrliței Sorgue. După asta, îi aduseî lapte și cîteva felii de brînză; iar biata fată nu se gîndia nici să se încălzească, nici să mănînce și cînd îi vedeam lacrămile în ochi, mai mai să plîng și eu.

Noaptea însă se lăsă îndată. Pe sprînceană munților nu mai rămăsese de cît o pulnre stinsă de soare, un nor de lumină spre crepuscul. Zmerit de tot, rugăî atunci pe domnița noastră să se odihnească în

bordeiu stîncei. Întinsei pe niște fin proaspăt, o blană nouă, îi dădui noapte bună și m'așezai afară dinaintea ușei de la bordei... Dumnezeu mi-î martor că cu tot focul dragostei care mă ardea, nici un cuget rău, nu-mi trecuse prin minte, nimic de cît o mîndrie fără margini, că într'un colț al bordeiului de lîngă turmă, fiica stăpînilor mei,—ca o mielușea cerească, mai scumpă și mai albă de cît celelalte — se odihnește în paza mea. Nici odată nu mi s'a părut cerul așa de adînc și stelele așa de strălucitoare.

De odată ușa bordeiului se deschise și domnița Ștefaneta eși în prag. Nu putea să doarmă. Oile se mișcau frecînd paietele orî behînd în vis. Îi plăcea mai bine să stea lîngă foc. Cînd văzui eu asta, îi pusei pe umeri pielea mea de capră, așîtaî focul și rămaserăm unul lîngă altul, fără să vorbim. Hei, de-ați petrecut vreodată noaptea sub stele, știți că în ceasul cînd dormim, o lume tainică se trezește în singurătate și în tăcere. Atunci izvoarele cîntă mai deslușit, lacurile aprind scînteii pe luciul apei. Toate spiritele munților se plimbă în libertate și în aer sînt atingeri ușoare, zgomote tainice, ca și cum s'ar auzi ramurile îi șarba crescînd. Ziua e viața ființelor, noaptea e viața lucrurilor. Cînd nu ești deprins cu asta... ți-î teamă. De aceia domnița noastră se lipia de mine, înfiorată la cel mai mic zgomot. Intr'un timp, un țipăt lung, trist, pornit din lacul care lucia mai jos se înălță către noi. În același timp o stea frumoasă alunecă în aceeași linie pe deasupra capetelor noastre, ca și cum plînsul pe care-l auzisem, ducea o lumină cu el.

— Ce e? mă întrebă încet Ștefaneta.

— Un suflet care intră în Paradis, stăpînă... și făcui semnul crucei.

Se închină atunci și ea și rămase tăcută, cu capul în aer. Apoi îmi zise:

— E adevărat că voi păstorii sînteți vrăjitori?

— Nici de cum; dar vezi dumneata domniță, aici trăim mai aproape de stele și știm mai bine ce se petrece acolo, decît oamenii dela cîmp.

Ea se uita merêu în sus, cu capul lăsat pe umăr, acoperită cu pielea de capră, ca un tînăr păstor ceresc.

— Cît e de frumos! Niciodată n'am văzut atîtea stele... Le știți pe nume, păstorule?

— O da, stăpînă... Iată! drept de-asupra noastră e *drumul sfîntului Iacob* (Calea laptelui). Drumul acesta pleacă de la noi din Franța și merge drept în Spania. Cică el e tras de sfîntul Iacob din Galicia ca să-î arate drumul lui Carol Magnul pe cînd se războia cu Sarazinii. Mai departe e *Carul sufletelor* (Ursa mare) cu cele patru osii strălucitoare. Vezi acum de jur împrejur ploaia aceasta de stele că-

zătoare? Sînt sufletele pe cari Dumnezeu le primește la el... Colo, mai jos, iată *grebla* sau *Cei trei regi* (Orion). Astea ne slujesc de ornic, nouă păstorilor. Acum numai privind-le, știu că e trecut de miezul nopții. Puțin mai jos, tot spre miazăzi, străluce *Jean de Milan*, facla stelelor (Sirius). Despre steaua aceasta iată ce povestesc păstorii: într'o noapte *Jean de Milan*, cu *Cei trei regi* și cu *Cloșca cu puț*, fură poftiți la nunta unei stele, prietenă bună cu ei. *Cloșca cu puț* mai grăbită, ci-că plecă întii și luă drumul în sus. Vezî-o colo, domniță, în fundul cerului. *Cei trei regi* se întîlniră mai jos și o ajunseră; dar leneșul acesta de *Jean de Milan* care dormise prea mult, rămase mai pe urmă și furios de asta, ca să-i oprească, aruncă cu toiagul după ei. Pentru aceasta *Cei trei regi* se mai numesc și *Toiagul lui Jean de Milan*... Dar cea mai frumoasă dintre toate stelele stăpîină, e a noastră, *Steaua pastorului* care ne luminează în revărsat de zori, cînd ieșim cu turma și seara cînd venim la strungă. Noi o mai numim și *Maghelona*, frumoasa *Maghelona*, care aleargă după *Petre din Provanța* (Saturn) și se mărită cu el la fiecare șapte ani.

— Cum păstorul, sînt și nunți de stele?

— O da! stăpîină.

Și cum îmi băteam mintea să-i lămuresc ce sînt aceste nunți de stele, simții că ceva rece și fin se lasă pe umărul meu. Era capul ei obosit de somn, care se răzima de mine cu o frumoasă mototolire de panglică, de funde, de păr buclat. Ea rămase așa fără să se miște, pînă cînd stelele pâliră de lumina zorilor. Eu mă uitam la ea cum doarme, turburat puțin în adîncul meu, dar sprijinit cu sfîntenie de această noapte senină de vară, care nu mi-a trezit decît gînduri frumoase. Imprejurul nostru, stelele își urmau drumul lor tăcut, blînde ca o turmă mare... Și din cînd în cînd îmi închipuiam că una din aceste stele, cea mai frumoasă, cea mai strălucitoare, pierzîndu-și calea a venit să se razime de umărul meu, ca să doarmă.

Trad. de GH. D. MUGUR.

REVISTA GENERALĂ

Un răspuns cerut de d. Em. Gîrleanu.

În «cîteva cuvinte» pe care nu i-le-am cerut, d. Em. Gîrleanu publică în ziarul «Ordinea» o declarație cu privire la cele mai nouă ediții populare ale povestirilor lui Eminescu. D. Em. Gîrleanu se ferește și—cu o rară gentilețe—vrea să mă ferească și pe mine de nu știu ce «câtei» («Bubico»), literari probabil. Mărturisesc că nu înțeleg misterioasele aluzii și nici nu socot prudent să încerc a descifra inspirația d-sale cam obscură, de teama de-a nu descoperi că ea s-ar potrivi de minune — de și nu cu

diminutivul de «cățel» — maestrului polemicei de insulte, d-lui Mihalache Dragomirescu, care ar putea lua lecțiunii de stil cuviincios și obiectiv cel puțin de la d. Em. Gîrleanu, dacă îndelungata-i petrecere în cercul «Junimeî» literare și supt influența academică a d-lui Titu Maiorescu nu l-aș putut civiliza.

De dragul acelor prieteni, la care d. Gîrleanu spune că ține ca și mine, ba chiar de dragul simpaticei d-sale declarații cumpănite, iaș act cu plăcere de mărturisirile d-sale cavalerești.

În prima linie, d. Em. Gîrleanu declară că «ediția Prozei lui Eminescu din «Biblioteca romînească Socecă» îi aparține exclusiv» și că d-sa «a controlat cu atîta băgare de seamă textul după acel al «Minervei». Foarte bine, deși era mai loial să se mărturisească acest fapt chiar în ediția însăși; atunci s'ar fi luat d-lui Mihalache Dragomirescu prilejul de-a exploata, cu brutalitate și cu perfidie, munca de corector a d-lui Em. Gîrleanu și de-a se arăta critic de texte din grația unui tovarăș prea modest. Păcat numai că d. Em. Gîrleanu n-a pus «atîta băgare de seamă» și la propria-i ediție, unde de-o pildă chiar pe copertă se citește «*cinicî*» (pentru: cinci) studii critice» (ale d-lui Dragomirescu!), iar una din primele pagini ale multelor introduceri încilcite vorbește de «ne-numeroasele greșeli» ale ediției «Minervei», mărturisind astfel — în chip inconștient, împotriva intenției recinstite a d-lui Mihalache Dragomirescu — adevărul; mai departe, aceleași erori de tipar ale celeilalte ediții se menționează în două rînduri, ceia ce iarăși ar fi o greșală a corectorului, dacă nu va fi fost la mijloc și de astădată vre-o intenție de speculă.

Totuși, d. Gîrleanu merită și recunoștința întîrziată a corectorului «Minervei», iar din parte-mi îi declar că știu prețui anonimitatea, cînd ea izvorește din modestie, ca în cazul d-sale, dar o detest cînd denotă lașitate, precum este cazul d-lui Mihalache Dragomirescu, deghizat în «zeved», spre a mă putea insulta ca un invizibil erou de tristă figură savantă.

Mulțumind d-lui Em. Gîrleanu, cu toată sinceritatea, pentru serviciul ce aduce adevărului și pentru aspra lecție de onestitate literară, pe care fără să vrea o dă d-lui Mihalache Dragomirescu, îl asigur că voi răspunde orișicînd într'un «stil demn și absolut obiectiv» acelora cari îl merită. Cît pentru părerea d-sale că pentru anume temperamente «insultele nu se pot spăla numai pe hîrtie», sînt încîntat. Am și eu exact aceeași convingere și am dovedit-o mai anii trecuți cu trimitere de martori insultătorului Mihalache Dragomirescu, — dar fără ca d-sa să aibă aceeași atitudine cavalerească de care d. Gîrleanu vorbește spre marea mea plăcere, dînd astfel o nouă lecție dureroasă — de bărbăție, de astădată — tot d-lui Mihalache Dragomirescu, în preajma căruia de mult nu mă poate atîrna o sabie de gentilom, ci doar osînditoarea sabie a lui Damocle...

Incolo, asigur pe d. Gîrleanu că — de acord cu d-sa, sper — nu țin să discut în public ceia ce nu interesează publicul. Mai ales că n-aș voi să-i fac supărări polemice seninului autor al «Bătrînilor», cinstiți și pacinici, din categoria căroră d. Mihalache Dragomirescu nu face parte, precum nu-și are locul nici între noi, tinerii cari știm ce este demnitatea bărbătească în orice împrejurări, fie cît de neplăcute pentru scumpa piele subțire a criticilor «grosolanî», — ca să mă folosesc de-o expresie foarte caracteristică a d-lui Mihalache Dragomirescu.

I. SCURTU.

ERATĂ

Într'unul din numerele trecute ale acestei reviste, o poezie — «Din cartea iubirei» — a fost iscălită din eroare A. Mirea în loc de R. Mircea.